

YÜKSEKÖĞRETİMDE FİNANSMAN METODU OLARAK BORÇLANMA YÖNTEMİNİN UYGULAMA PROBLEMLERİ VE MALİYETLERİ KARŞILAMADAKİ POTANSİYEL ROLÜ

İsmail TATLIOĞLU*

A. GİRİŞ

Yükseköğretimin nasıl finanse edileceği, hangi harcamaların kamu, hangilerinin özel kaynaklardan sağlanması gerektiği soruları, gelişmişlik farkıyla sınırlanmaksızın, birçok ülkenin hem ekonomik ve hem de politik gündeminde yer almaktadır. Uygulamada görülen çeşitli finansman metodlarından birisi de borçlanma yöntemidir. Ülkemizde çok dar bir örneği olarak öğrenci kredi sistemini gösterebileceğimiz bu yöntem ilke olarak; öğrencilerin borçlanmasıyla yükseköğretimin finansmanı arasında mantıklı ve kapsamlı bir ilişki kurmanın mümkün olabileceği düşüncesi üzerine kurulmuştur. Genel hatlarıyla; borçlanma yöntemi, eğitim kurumlarındaki öğrencilerin mezuniyet sonrasında ödemek üzere, eğitim maliyetlerini karşılamak için, finansman kurumlarından borç almasıdır şeklinde tanımlanabilir¹. İlk uygulaması 1806 yılına kadar giden sözkonusu finansman yöntemi, bugün gelişmiş ülkeler başta olmak üzere otuzdan fazla ülkede uygulama imkânı bulmuştur².

* Araş. Gör. Dr.; U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü.

1 Maynard (1979), s. 138.

2 Woodhall (1989), s. 76-77.

Borçlanma yönteminin etkin olarak işleminde en önemli husus, sistemin finansal olarak kendi kendine yeterli hale gelmesidir. Böyle bir durumda, öğrencilerin mezuniyetten sonra yaptıkları ödemelerle, maliyetler belirlenen oranda karşılanacak ve kamu fonları üzerine ilave yükler gelmeksizin, yükseköğretimde artan talebi karşılayacak finansman kaynağı sağlanacaktır³. Ancak, uygulamada ortaya çıkan bazı problemler bu işleyişi aksatıcı, diğer bir ifade ile maliyetlerin telafi edilmesini geciktirici rol oynamaktadır.

Bu çalışmada sözkonusu problemlerden;

- Yerine getirilmeyen ödemeler,
- Okuldan ayrılma,
- Öğrenim süresinin uzaması,
- Geri ödemelerin başlaması için tanınan vade'nin, borçların tahsil edilerek maliyetlerin telafi edilmesi üzerindeki etkisi bazı gelişmekte olan ülke verilerinden hareketle, değerlendirilmeye çalışılacaktır.

B. TEMEL UNSURLAR

Borçların tahsil edilerek maliyetlerin telafi edilmesinde, borçlanma yönteminin etkinliği üzerinde ağırlığını hissettirecek en önemli unsur, alınan borç ile mezun olan öğrencinin geliri arasındaki ilişkidir. Bu nedenle, bir borçlanma planı altında maliyetlerin telafi ölçüsünün ilk göstergesi, fertlerin gelirlerinin yüksek eğitimde öğrenci başına yapılan harcamaya oranından elde edilebilir⁴. Aşağıdaki tablo 1'de dünyada 4 önemli bölge gösterilmektedir. Asya'da ferdin geliriyle öğrenci başına yapılan harcama arasındaki hayli yüksek nisbi oran, öğrencilerin muhtemelen eğitimleri için devletten aldıkları (veya devlet garantisıyla aldıkları) borçları ödeyebilecek güce sahip olduklarını gösterir. Bunun zıttına, aynı oran Fransızca konuşulan Afrika'da oldukça düşüktür ve bu düşüklük, öğrencilerin devletten aldıkları borcu ödemedede hayli güçlük çekeceklerini gösterir.

Borç tahsilatının tamamen sağlanması ayrıca ödeme süresine de bağlıdır. Bu durumda ödemelerin uzunluğu ve fertlerin gelirlerinden ne kadar bir oranı borç ödemelerine ayırabilecekleri ağırlık kazanır. Borçlanma planı daha çabuk kendi kendine yeterli hale gelebileceği için, ödeme süresini kısa tutmak devletin menfaatindedir. Bununla beraber, öğrenciler borç yüklerini uzun zamana yaymak için daha uzun ödeme süresi isteyecektir. Bazı durumlarda devletin, öğrencilerin mezuniyetten hemen sonra iş bulamayacaklarını dikkate alarak ödemelerin başlaması için belli bir vade tanınması gerekir. Genellikle bu vade ülkedeki borç yükünün sosyal ve politik kabul edilebilirliğine ve ödeme süresi zarfında borçluların takip etmeyi sürdürmenin idari uygunluğuna bağlıdır⁵.

3 Woodhall (1983), s. 2.

4 Mingat and Tan (1986), s. 286-287.

5 Mingat and Tan (1986), s. 208.

Tablo: 1
Dünyanın Belirli Bölgelerinde Yükseköğretim İçin Öğrenci Başına
Kamu Harcaması ve Mezun Olan Fertlerin Gelirleri

Ülke/Bölge	Yükseköğretimde Birim Maliyet (1)	Mezunların Gelirleri (Maaşlar) (2)	Gelir/Maliyet Oranı (2)/(1)
İngilizce konuşulan			
Afrika (a)	9.2	10.0	1.09
Fransızca konuşulan			
Afrika (b)	8.0	19.4	2.43
Latin Amerika	1.2	3.4	2.83
Asya	0.9	4.0	4.44

(a) Resmi dili İngilizce olan Afrika ülkeleri Gana, Nijerya, Kenya, vb.

(b) Resmi dili Fransızca olan Afrika ülkeleri. Kamerun, Cezayir, Fas, vb.

(1) ve (2). sütunlar fert başına GSMH hadleriyle

Kaynak: UNESCO Statistical Yearbook, 1983. Tait and Heller (1984) and Wolff (1984).

Sistemin idari maliyeti, işleyişi geciktirmekten ziyade maliyeti artırıcı bir rol oynar. Dolayısıyla bu husus yeterlilik üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. İdari maliyet ülkeden ülkeye değişmekle beraber, gelişmekte olan ülkelerde genellikle öğrenciler için yapılan harcamanın yüzde 2'sinden fazla bir orana sahip olduğu görülür. Aynı oran gelişmiş ülkelerde (ABD, İsveç) yüzde ikinin altında bir seviyeye sahiptir⁶.

Maliyetleri telafi etme vasıtası olarak borçlanma yönteminin ödemelerin yerine getirilmemesinden, ödemesiz geçen süreden, öğrencilerin başarısız olup ayrılmaları veya uzatmalarından ne derecede etkilendiğini izah etmek için Fransızca konuşulan Afrika'ya ait verilerden hareketle bazı değerlendirmeler yapılmıştır.

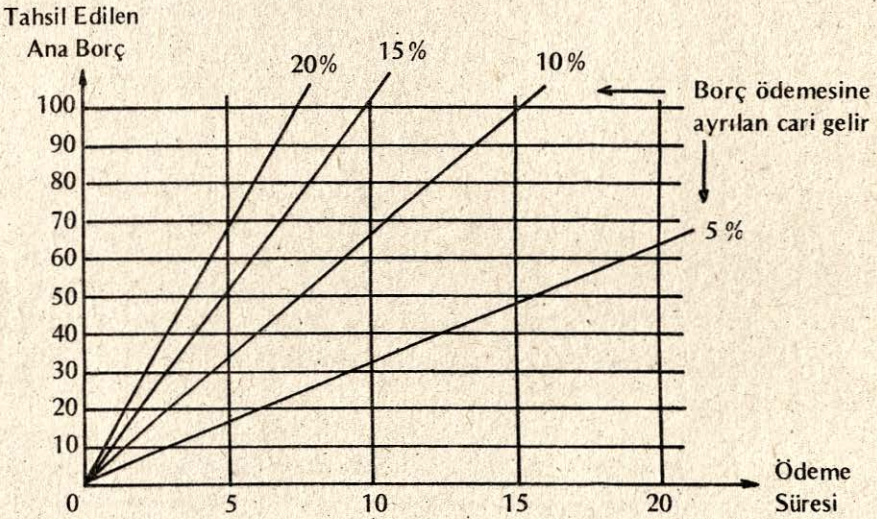
C. ETKİLER

Uygulama problemlerinin etkilerini izah etmede verileri kullanırken, başlangıç olarak, öğrencilerin ortaöğretimden sonra direkt olarak yükseköğretime girdiklerini, uzatma ve ayrılma olmadan mezun olup, hemen çalışmaya başlayarak ödemeleri yaptıkları varsayımından hareket edeceğiz. Ayrıca ödeme akımının % 5 reel faiz oranı dikkate alınarak amortize edildiğini kabul ediyoruz⁷.

⁶ Bray (1989), s. 351; Woodhall (1983), s. 18.

⁷ Bu çalışmada kullandığımız tablo ve şekiller, ilgili ülkelerin verileri üzerinde yapılan şu çalışmalardan alınmıştır: Tait and Heller (1983); Wolf (1984); Mingat and Tan (1986); Hoque (1986).

Veriler ve kabullerin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan aşağıdaki Şekil 1 üzerinde cari gelirin belli bir yüzdesinin ödemelere ayrılması durumunda, borcun tamamen ödenmesi için gerekli süreler kolayca görülebilir. Ayrıca sabit bir süre baz olarak alınarak tam ödemeye ulaşmak için gelirin ödemeye tahsis edilmesi gereken oranlarını da görmek mümkündür. Mesela ödeme süresi 10 yıl olarak sınırlandırılırsa ve fertler cari gelirlerinin en fazla yüzde 10'unu ödemelere ayırmaları durumunda, borcun tahsil edilebilecek maksimum oranı yüzde 72 olarak ortaya çıkar. Bu sonucun gayet iyimser kabuller altında elde edildiğini belirtmek gerekir.

Şekil: 1

Alternatif ödeme süreleriyle tahsil edilebilecek borç (maliyet) yüzdeleri (iyimser kabullerle tekrar, ayrılma, ödememe ve ödemesiz sürenin olmaması gibi)

1. Ödenmeyen Borçlar

Borç ödemelerinde ihmaller diğer bir tabir ile ödememe, sistemin kendi içersinde yeterli hale gelmesini önleyici veya geciktirici en önemli unsurdur. Bu açıdan yapılmayan ödemeler borçlanma planının yönetiminde; maliyetlerin tahsil aşamasında birinci derecede dikkate alınması gereken konu olarak ortaya çıkar.

Aşağıdaki tablo 2'den de anlaşılacağı gibi uygulamada zamanında yerine getirilmeyen geri ödemeler oranının ülkeden ülkeye değiştiği görülmektedir.

Ayrıca, Danimarka'da bu oran ödenecek borçların % 2'sini oluştururken, İsveç'te borçluların % 14'ünün erteleme için başvuruda bulunduğu gözlen-

Tablo: 2
Latin Amerika Ülkelerinde Yerine Getirilmeyen Borç Ödemelerinin Oranı

Ülke	Uygulamanın Yapıldığı Kurum	Ödenemeyen Borcun Toplama Oranı (%)
Brezilya	APLUB	2
Kolombiya	ICETEX	11
Kosta Rika	CONAPE	0,5
Ekvator	IECE	19
Honduras	EDUCREDITO	9
Meksika	BM	5
Jamaika	SLB	7
Peru	INABEC	22
Venezuela	EDUACREDITO	30
	SACUEDO	8
ORTALAMA		11,4

Kaynak: Woodhall (1983).

miştir⁸. Sri Lanka ise bu konuda oldukça dikkat çekicidir. Bu ülkede yüksek öğrenimlerini borçlanarak finanse edenlerin yüzde 50'den fazlasının ödemeleri yerine getirmediği gözlenirken⁹, bu sonucun ülkedeki yüksek işsizlik ve düşük gelirden büyük ölçüde etkilendiği şüphesizdir¹⁰.

Birleşik Amerika'da ise, yerine getirilmeyen ödemeler özellikle son yıllarda ciddi şekilde tedbirler almayı gerektirecek boyuta ulaşmıştır. Bilhassa yükseköğretimi tamamlamadan ayrılmanın borcun ödenmemesi üzerinde birinci derecede rol oynadığı görülen bu ülkede¹¹, ödeme yapmayan veya ihmal eden borçluların oranı 1980'in başlarında % 12,5'e ulaşırken¹², ödenmeyen borç oranının ise 1985'de % 7,4 oranına çıktığı gözlemlenmiştir¹³.

Yerine getirilmeyen ödemelerin etkisini değerlendirirken, eğer ödememe oranını ortalama olarak alırsak (bu oran özellikle gelişmekte olan ülkeler için uygunluk arz eder) daha önce yapılan değerlendirmeye göre 10 yılda ve gelirin % 10'unun ödemeye ayrıldığı kabulü altında % 72 oranında gerçekleşen borç tahsilatının bu durumda % 61'e düştüğü görülür.

8 Jobhin (1985), s. 7.

9 Hemachandra (1982), s. 3.

10 Hewagama (1978), s. 12.

11 Wilms (1987), s. 42.

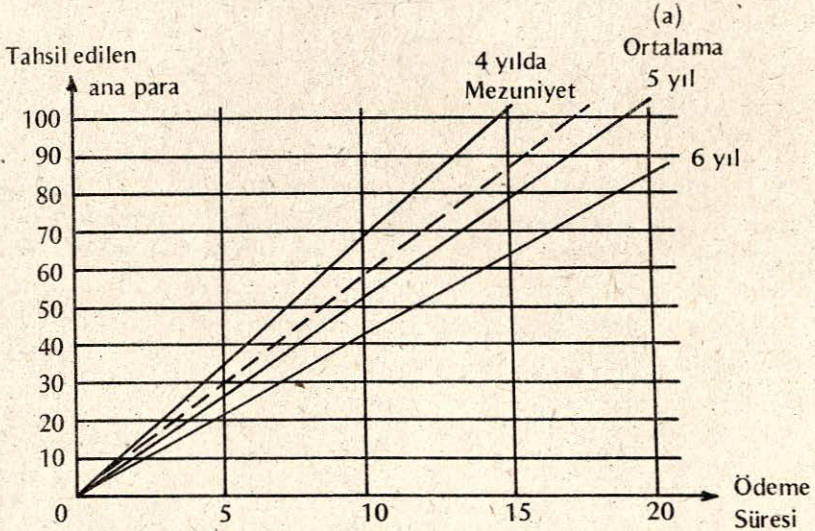
12 U.S. Office of Student Financial Assistance (1983), s. 42.

13 Norris (1985), s. 9.

2. Uzatma

Uzatma durumunda problem, borçlunun 4 yıl yerine 5 veya daha fazla sürede mezun olmasıdır. Bunun sonucu olarak daha fazla borç kullanmak zorunda kalacak ve dolayısıyla borç ödeme süresi gecikecektir.

Uzatmanın, maliyetlerin telafi edilmesi üzerindeki etkisi çeşitli şekillerde ölçülebilir. Mesela ödeme süresini birçok ülkenin uygulamasında görüldüğü gibi 10 yıl ile sınırlandırarak, maliyetlerin tahsilinde yukarıdaki maksimum oranı elde etmek için borç ödemelerine ayrılacak gelir oranının ne kadar olması gerektiği hesaplanabilir. Alternatif olarak, eğer öğrenimini uzatan öğrenci, normal öğrencilerle aynı ödeme süresine maruz kalırsa borç tahsilatının hangi oranda azalacağını hesaplayarak da etki ölçülebilir.

Şekil: 2

(a) Ortalama olarak öğrencilerin % 50'sinin zamanında, % 30'unun 1 yıl ve % 20'sinin ise 2 yıl uzatma ile bitirdiği verisi baz alınmıştır

Şekil 2'den izlenebileceği gibi öğrencinin gelirinin yüzde 10'unu ödemelere tahsis etmesi durumunda, normal öğrenciler 10 yılda yüzde 72 oranında borçlarını öderlerken, 1 yıl uzatma yapan öğrenci yüzde 56 ve 2 yıl uzatma yapan öğrenci yüzde 46 oranında borcunu ödemiş olacaktır¹⁴.

14 Mingat and Tan (1986), s. 290.

Genel planda borçlanma yöntemi borçlananlar arasında uzatmanın oluş derecesine bağlıdır. Eğer öğrencilerin yüzde 30'u 1 yıl ve % 20'si 2 yıl uzatma yapıp diğerleri zamanında bitirirse genel olarak borç maliyetleri % 62 oranında karşılanmış olacaktır.

3. Ayrılma

Üniversiteyi bitirmeden ayrılan öğrenciler, herhangi bir sertifika elde edemediği halde, eğitimi sırasında almış olduğu borç nedeniyle değişik bir problemle karşı karşıya kalacaktır.

Bu fertler eğitim süresi zarfında elde ettiği ek bilgiler ölçüsünde ve emek piyasasının bu ölçüleri değerlendirdiği oranda, yüksek eğitime hiç girmeyenlere göre daha fazla gelir elde edebilirler. Fakat genel kabul, bunların orta öğrenim mezunlarıyla aynı seviyede gelir elde edecekleri yönündedir¹⁵. Biz değerlendirmemizde borç alanların yüzde 20'sinin ayrılma durumunda kaldığını ve bunların yüzde 10'unun 1 yıl, diğerkalanların ise 2 yıl öğrenim sonucunda ayrıldığını kabul edersek, maliyetlerin telafisini sağlayacak borç tahsilat oranının yüzde 72'den 69'a düştüğü görülür.

4. Ödemesiz Geçen Süre

Öğrencilere mezun olduktan sonra ödemeler başlaması için belirli bir vade tanınması borç tahsilinde şüphesiz etkili olur. Çünkü buna bağlı olarak ödeme süresi, uzayacaktır. Eğer bu vade 2 sene olarak düzenlenirse 10 yıl içerisinde fertlerin gelirlerinden yüzde 10 oranında ödeme yaparak ulaşabilecekleri ödenmiş borç miktarı yüzde 72'den 65'e düşecektir.

5. Toplam (Kümülatif) Etki

Yukarıda belirttiğimiz problemlerin her biri borcun tahsil oranı üzerinde nisbeten belli oranlarda etkili olur. Fakat, hepsinin birden dikkate alınması, daha gerçekçi tespitlerin yapılmasında gerekli hale gelir.

Eğer öğrencilerin % 30'unun bir yıl, % 20'sinin 2 yıl uzatmayla mezun olduğunu, % 20'sinin birinci yıl sonunda, % 10'unun ise ikinci yıl sonunda ayrıldığını, dolayısıyla ancak % 20 öğrencinin zamanında mezun olduğunu, mezunların 2 yıl sonra ödemeye başlayacaklarını ve ödenmeyen borç oranının % 15 civarında gerçekleşeceğini kabul edersek, maliyetler ancak, 10 yıl içerisinde ve gelirlerin % 10'unu tahsis edilerek, % 45 oranında tahsil edilebilecektir.

15 Dennison (1984), s. 36-40.

Yapılan varsayımlar her ne kadar fazla iyimser olmasa da sonuç maliyetleri karşılama vasıtası olarak borçlanma yönteminin etkin olabileceği paralelinde dir.

D. BORÇLANMA TASARILARININ ÇEŞİTLİ BÖLGELERDEKİ POTANSİYEL ETKİSİ

Borçlanma tasarısı altında borç (maliyet) tahsilat oranı, fertlerin gelirlerinde ve yüksek eğitimin maliyetlerindeki farklılıklar nedeniyle, bölgeler ve ülkeler arasında muhtemelen farklılık arzeder. Tablo 3 yukarıda yaptığımız değerlendirmeler paralelinde, dünyanın dört önemli bölgesindeki sonuçları göstermektedir.

Tablo: 3
Maliyetlerin Borçlanma Vasıtasıyla Karşlanması
(İyimser ve Mutedil Kabuller Altında)

Bölgeler	Ödemenin Uzunluğu (Yıl)	Mezun Fertlerin Borç Ödemelerine Ayırdıkları Yıllık Gelir Oranı Tahsil Edilen Borç Yüzdesi*		
		% 5	% 10	% 15
İngilizce konuşulan	10	16 (10)	32 (20)	49 (30)
Afrika	15	24 (15)	47 (30)	71 (44)
	20	30 (19)	60 (38)	90 (57)
Fransızca konuşulan	10	36 (22)	72 (45)	108 (67)
Afrika	15	53 (33)	105 (66)	157 (99)
	20	67 (43)	134 (85)	201 (128)
Latin Amerika	10	42 (26)	84 (52)	126 (78)
	15	61 (38)	122 (77)	183 (115)
	20	78 (50)	156 (99)	234 (149)
Asya	10	66 (41)	132 (82)	197 (123)
	15	96 (60)	191 (120)	287 (181)
	20	122 (78)	245 (156)	368 (233)

İyimser Yaklaşım : Bütün öğrencilerin çalışmalarını zamanında bitirecekleri ve mezuniyetten sonra hemen ödemeye başlayacakları ve ödenmeyen borç oranının sıfır olduğu kabul edilir.

Mutedil Yaklaşım : (Parantez içersindeki rakamlar): Öğrencilerin yüzde 20'sinin zamanında, yüzde 30'unun 1 yıl uzatma, yüzde 20'sinin 2 yıl uzatma, yüzde 10'unun ayrıldığını, 2 yıllık ödemesiz süre ve ödenmeyen borç oranının yüzde 15 yani borçluların yüzde 15'inin borç ödemelerini yerine getirmeye başarısız olduğu kabul edilir.

* Hesaplamalar yüzde 5 reel faiz haddi dikkate alınarak yapılmıştır.

İngilizce ve Fransızca konuşulan Afrika'da borçlanma bütün eğitim ve yaşam masraflarını kapsar. Çünkü öğrenci başına kamu harcamalarına her ikisi de dahil edilmiştir. Fakat değerlendirmeye göre böyle geniş bir borçlanmanın tamamen telafi edilmesi iyimser bir yaklaşım altında bile mümkün olmayacaktır. İngilizce konuşulan Afrika'da, mezun olmuş fertler gelirlerinin yüzde 5'ini 10 yıl için borçlanma ödemelerine ayırarak, devletin bunların eğitimi için yaptığı harcamanın ancak yüzde 16'sını ödüyorlar. Bu oran diğer Afrika'da % 36 olarak gerçekleşiyor.

Sonuçlar açıkça göstermektedir ki; borçlanma miktarı kesinlikle azaltılmadıkça, maliyetlerin tahsil edilerek karşılanması kolay ödeme şartlarında düşük olacaktır. Eğer öğrenci tarafından alınan bütün yardımlar borçlanmaya dönüştürülürse, israfın maliyeti öğrenci tarafından yüklenileceğinden, öğrenciler muhtemelen gönüllü olarak daha az borç almaya temayül edecekler¹⁶.

Asya'da eğer fertler cari gelirlerinin yüzde beşini on yıl içerisinde borç ödemesine tahsis ederlerse, başlangıç borç miktarının üçte ikisi tahsil edilebilirken, bu oran Latin Amerika'da yüzde 40 olarak ortaya çıkar.

E. TÜRKİYE'DE ÖĞRENİM KREDİSİ

1. Genel Durum

Daha önce de belirttiğimiz gibi, ülkemizde borçlanma yönteminin oldukça dar kapsamlı bir örneği, öğrenim kredisi programı çerçevesinde görülmektedir¹⁷. Aşağıdaki Tablo 4'den de anlaşılacağı gibi, ilk uygulama 1962 yılında başlamış olup, yapılabilecek ilk tespit; yaklaşık 30 yıllık bir süre zarfında sağlıklı bir gelişmenin görülmeyeceği şeklindedir. Rakamlardaki dalgalanmaların ana nedenini politik yansımaların oluşturduğu izlenimi mevcuttur. Özellikle günümüzde yükseköğretim kurumlarındaki toplam öğrenci sayısı ile, krediler için tanınan kontenjan miktarı büyük bir dengesizlik göstermektedir. Kredi miktarları ise aile bütçesine olan yükü hafifletme amacını taşımaktadır. Bugünkü öğrenci maliyetlerini karşılamaktan uzaktır. 1988 yılında yükseköğretimdeki toplam öğrenci sayısının 554.493 olduğuna göre¹⁸, kredi imkânından faydalanan öğrenci sayısı yüzde 10'un oldukça altındadır. Bu durum sistemin dar kapsamlı oluşunun en bariz göstergesidir.

2. Maliyetleri Karşılama Potansiyeli

Öğrenim kredisi kullanan öğrenciler, mezuniyeti takiben 2 yıl sonra geri ödemeye başlarlar. Geri ödeme süresi 4 yıldır. Verilen krediler üzerinden gider-

16 Mingat and Tan (1986), s. 294.

17 Bu konudaki veriler, Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü, kredi bölümü başkanlığından alınan bilgilerden teşekkül etmektedir.

18 Yükseköğretim Kurulu (1989), s. 37.

Tablo: 4
Öğrenim Kredisi Durumu (1962-89)

Yıllar	Kontenjan Sayısı	Başvuran Sayısı	Tahsis Sayısı	Kredi Alan Öğr. Sayısı	Aylık Kredi TL.
1962	2.110	7.351	2.031	1.700	250
1965	1.801	6.468	1.780	1.509	250
1968	2.000	7.414	2.173	1.815	350
1972	3.000	11.937	3.709	2.856	"
1973	11.744	11.744	11.645	9.470	"
1974	16.893	16.893	16.893	13.828	500
1975	25.000	32.511	30.198	24.548	"
1977	30.000	47.838	45.989	33.060	500-700
1978	35.000	42.200	39.235	29.317	800
1979	50.000	45.735	40.482	32.864	1000
1980	50.000	41.230	39.506	28.775	1500
1981	40.000	31.509	30.949	24.798	"
1983	80.000	48.350	47.949	47.949	3400
1984	65.000	61.372	60.880	60.880	4000
1985	50.000	58.161	50.000	50.000	4600
1986	55.000	63.025	55.000	43.286	5600
1987	55.000	67.797	55.000	45.291	6600
1988	70.000	53.391	53.159	34.853	20.000
1989	40.000	98944	40.079	36.896	50.000
TOPLAM	769.040	879.325	709.064	590.204	-

lere karşılık yalnızca yüzde 3 civarında bir kesinti yapılır, bunun dışında herhangi bir faiz sözkonusu değildir. Ancak gecikme durumunda zamanında geri ödemeyen kredi dilimlerine yüzde 96 gibi oldukça yüksek gecikme faizi uygulanmaktadır. Eldeki verilere göre 1988 yılına kadar geri ödeme yapmayanların sayısı 58.264'e baliğ olmuştur. Ödemeyen ana para ise 1.407.151.463.- TL. dir.

Mevcut sınırlı bilgilerden hareketle yapılabilecek ilk ve en önemli yorum; Türkiye gibi enflasyonun yüzde 50'nin hatta bazen 3 rakamlı sayılara yaklaştığı bir ülkede, enflasyonist aşınmayı telafi edemeyen, hatta sıfır faiz haddinden yapılan bir borç ödeme sisteminin kendi yeterliliğini kazanması üzerine söylenecek bir şeyin olmayacağı şeklindedir. Her ne kadar geciken ödemelere cari piyasa haddi civarında bir faiz uygulaması mevcut ise de, 2 yıl ödemesiz geçen süre dikkate alındığında bunun pek fazla bir anlam ifade etmeyeceği açıktır. Bu şartlarda bile borç ödemeyen öğrenci sayısı 58.264'dür. Muhakkak ki bu durum borcun yükünden ziyade takipsizlikten kaynaklanmaktadır. Açık veriler elde olmamakla beraber öğrenci kredi sisteminde geri ödemelerin, sistemin işleyişini sağlayacak idari maliyetleri karşılıyorsa iyimser olmak gerekir. Kısaca, ülkemizde uygulanan öğrenim kredisi borçlanma yönteminin uygulaması olmaktan ziyade, uygun görü-

len öğrencilere kamu kaynaklarından mali destek sağlanması şeklinde bir tanıma daha uygun düşmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada yükseköğretimde bir finansman metodu olarak borçlanma yönteminin maliyetleri karşılama potansiyelini etkileyen, uygulama problemlerini ele almaya çalıştık. Gelişmekte olan ülke verilerinden hareketle yaptığımız değerlendirmeler, ilgili problemlerden: yerine getirilmeyen geri ödemeler, okuldan ayrılma, öğrenim süresinin uzaması ve geri ödemenin başlaması için tanınan vade uzunluğunun, borçlanma sisteminin mali yeterliliğini önleyici etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Kümülatif olarak borçların tahsil edilme oranı yüzde 50'nin altına kadar düşmektedir. Bütün borçların geri ödemelerin enflasyonist erozyonu telafi etmekten uzak bir faiz haddinden yapılması, zaten fon kaynağını eritmektedir. Bu durumun en bariz örneği ülkemizde uygulanan öğrenim kredisidir. Enflasyon oranının yüksekliği kredi üzerindeki yüzde 3 gibi bir faiz oranı ile karşılaştırıldığında görülmektedir ki öğrenciler aldıkları kredileri zamanında ödeseler bile ağırlığını yitirmekte, dolayısıyla krediler devletin karşılıksız finansal yardımı yerine geçmektedir.

Bütün fertlere yararlandıkları yükseköğretimin finansal ağırlığı hissettirilmeli ve reel ödeme yükümlülükleri getirilmelidir. Böylece üniversite eğitimi tatil havasından kurtulur ve eğitimin uzaması ve okuldan ayrılmalar azalır.

Borçların geri ödenmesi enflasyonu telafi edici bir faiz oranından yapılırken, ödemeler fertlerin gelirleriyle bağlantılandırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Bray, M.;** "Students Loans for Higher Education: The Hong Kong Experience in International Perspective", Higher Education, Vol. 15, 1986.
- Denison, E.F.;** Educational Finance and Resources, Croom. Helm., London, 1984.
- Hemachandra, H.L.;** University Student Loan Scheme, The People's Bank, Study Paper No: 46, Colombo, 1982.
- Hewagama, L.D.;** A Study on The University Loan Scheme, The People's Bank, Study Paper No: 24, Colombo, 1978.
- Hoque, M.;** Recovering the Cost of Public Higher Education in LDCs: To What Extent are Loan Schemes an Efficient Instrument? World Bank, Education and Training Department Discussion Series, Washington, 1986.
- Jobbins, D.;** "Loan, Rangers Report Back", The Times Higher Education Supplement, 20 September, 1985.

- Maynard, A.;** "Economic Aspects of State Intervention", Higher Education for All, (Edt.) Gordon Roderick and Michael Stephens, The Falmer, Hong Kong, 1979.
- Mingat, A. and Tan, J.P.;** "Financing Public Higher Education in Developing Countries", Higher Education, Vol. 15, 1986.
- Norris, W.;** "Bilion Dollar Debt", The Times Higher Education Supplement, 20 September, 1985.
- U.S. Office of Student Financial Assistance;** Program Book, OSFA, Washington, 1981.
- Wilms, W.W.;** "Whose Fault is Default?" A study of the Impact of students Characteristics and Institutional Practice on Guaranteed Student Loan Default Rates in California, Educational Evaluation and Policy Analysis, Vol. 9, 1987.
- Woodhall, M.;** Student Loans as a Means of Financing Higher Education, World Bank Staff Working Paper, No: 599, Washington, 1983.
- Woodhall, M.;** "Loans For Learning: The Loans Versus Grants in International Perspective", Higher Education Quaterly, Vol. 43, 1989.
- Yükseköğretim Kurulu;** Yükseköğretimdeki Gelişmeler, YÖK, Ankara, 1990.